

Ovatko pääsykokeet pelkkää arpapeliä?

■ Matti Viren

Korkeakoulujen pääsykokeet herättävät mielenkiintoa ainakin yksilötasolla, mutta niillä on laajempaakin yhteiskunnallista merkitystä. Kun keskustellaan esimerkiksi lukukausimaksuista, yksi perusargumentti kaikkia maksuja vastaan on se, että maksut estävät lahjakkaiden opiskelijoiden pääsyn korkeakouluihin. Jos sallitaan, niin siteeraan JP Roosin kommentteja *Yhteiskuntapolitiikka*-lehdessä

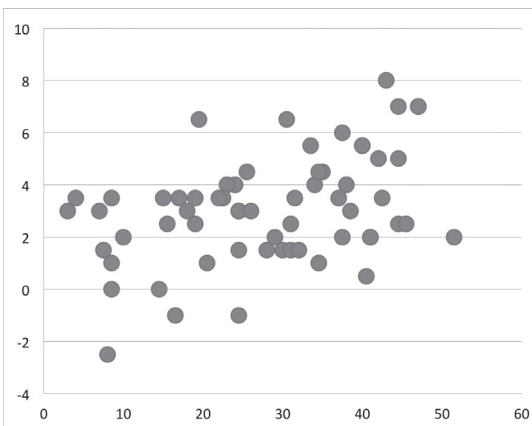
”Suomalainen järjestelmä lähtee siitä, että opintoalasta riippuen vain kaikkein lahjakkaimmat ja motivoituneimmat pääsevät yliopistoon, riippumatta varallisuudesta. Meillä on todennäköisesti selvästi enemmän köyhiä opiskelijoita kuin mitä olisi jos siirtyisimme lukukausimaksujärjestelmään. Ja mikä tärkeintä, meillä ei ole läheskään niin paljon keskinertaisia tai täysin kelvottomia rikkaiden vanhempien lapsia opiskelemaan paitsi ehkä Hankenissa” (*Yhteiskuntapolitiikka* 23.6.2011).

Olenainen kysymys on tietenkin, ovatko valinnot todellakin niin hyviä, että ne kykenevät erottelemaan oikein lahjakkaat ja lahjattomat. Merkitsisikö esimerkiksi maksuhallituksen huomioiminen korkeakouluopiskelijoiden valinnassa lahjakkuusreservien hukkaamista?

Olen hyvin epäluuloinen pääsykokeiden ja ylipäätään koko valintajärjestelmän suhteen. Yksi syy on selvitys, jonka aikanaan teimme Turun yliopistossa. Selvitimme vuonna 2007 pääsykoemenestyksen yhteyttä pro gradu -arvosanaan vuosien 1998–2006 aineistolla ja tulos oli kaiken kaikkiaan masentava. Korrelaatio pääsykoepistemäärän ja pro gradu -arvosanan välillä oli peräti negatiivinen, vaikkakaan ei tilastollisesti merkitsevä (-0.04). Pääsykoepistemäärän ja opinnoissa edistymisen (opintopistemäärä) ja toisaalta pääsykoepistemäärän ja opintomenestyksen (arvosanat) välinen korrelaatio oli toki

positiivinen, mutta sekään ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Luvut eivät kerro kaikkea, koska emme voi selvittää esimerkiksi sitä, miten pääsykokeessa epäonnistuneet olisivat suorittaneet opintonsa, mutta tosiasia silti on, että pääsykokeen hylkäysrajalla on usein paljon opiskelijoita, joiden osalta hyväksyminen ja hylkääminen on todella vähästä kiinni. Eli ei todellakaan voi sanoa, että valitut ja valitsematta jääneet muodostaisivat kaksi selvästi erottuvaa osajoukkoa. Aivan huiput ja täydelliset ”lusmut” toki erottuvat muista, mutta heitä on loppujen lopuksi aika vähän.

Tänä kesänä meille Turun yliopistossa tarjoutui uusi mahdollisuus testata pääsykokeiden kykyä erotella lahjakkaita ja lahjattomia. Taloustiedettä pääsee näet opiskelemaan joko valtiotieteen kandidaatin tai kauppatieteen kandidaatin tutkintoon tähdäten. VTK-tutkintoa (joka on perua Turun yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan tutkintorakenteesta) tavoitteleville on oma pääsykokeensa, jossa on vain yksi pääsykoekirja. Koe oli 7.6.2012. Myös KTK-tutkintoa opiskelemaan valitut pääsevät halutessaan opiskelemaan kansantaloustiedettä pääaineenaan. KTK-tutkinnon pääsykoe 12.6.2012 oli valtakunnallinen ja siinä on viisi pääsykoekirjaa, joista kansantaloustieteen kirja on sama kuin VTK-tutkinnon pääsykokeessa. Pääsykokeet olivat eri päivinä, joten opiskelijat saattoivat osallistua kumpaankin pääsykokeeseen. Turun kaupakorkeakoulussa molempiin pääsykokeisiin osallistui 62 pyrkijää. Yhteisvalinnassa hyväksymiseen vaikuttivat myös ns. ensisijaisuuspisteet, mutta niitä ei ole tässä yhteydessä otettu huomioon.

Kansantaloustiedettä opiskelemaan pyrkineitten VTK- ja KTK- kokeiden pistemäärät Turussa 2012.

Miten hyvin pääsykoepistemäärät sitten vastasivat toisiaan?

Jos lasketaan pääsykoepistemääristä korrelaatio näiden 62 havainnon osalta, tulos on 0.69. Luku on toki kohtalaisen korkea, mutta on muistettava, että se heijastelee osin äärimmäisiä havaintoja (äärimmäisen lahjakkaita ja toisaalta niitä, joilla ei oikeastaan ollut aikomustakaan tulla opiskelemaan). Jos lasketaan robusti (absoluuttisiin poikkeamiin perustuva) korrelaatio, se on 0.57 ja jos otos supistetaan keskimmäiseen 70 %:iin (molempien muuttujien osalta) korrelaatio on vain 0.25. Toisaalta, jos lasketaan lineaarinen todennäköisyysmalli niin, että todennäköisyyttä päästä suorittamaan VTK-tutkintoa selitetään todennäköisyydellä päästä suorittamaan KTK-tutkintoa, selitysaste on vain 7 prosenttia. Selvää on, että molemmat pääsykokeet valikoivat ääripäät samalla tavoin, mutta lähellä hyväksymisrajaa kokeet erottelevat hakijat eri tavalla.

Mitä sitten voidaan sanoa pääsykokeen tuloksista pelkästään kansantaloustieteen osalta? Siitä saa käsityksen oheisesta kuviosta. Koepisteiden välinen korrelaatio on niinkin alhainen kuin 0.42, tässäkin tapauksessa korrelaatio lähellä valitsemiskynnystä oli huomattavasti alhaisempi. Robusti korrelaation arvo oli 0.36 ja keskimmäisten havaintojen (70 prosentin) osalta korrelaatio oli vain 0.17.

Mielenkiintoista on havaita, että yhteisvalinnassa eri alojen (pääsykoekirjojen) tulosten välinen yhteys on olemattoman pieni. Kaikkien

Turkuun valittujen osalta keskimääräinen korrelaatio oli -0.08 ja pelkästään pääsykokeen perusteella valittujen vastaava luku oli -0.15. Toisin sanoen valinta on äärimmäisen herkkä sille, miten eri osa-alueita painotetaan. Jos valinta perustuisi esimerkiksi pelkästään kvantitatiivisiin menetelmiin, valittujen joukko olisi täysin erilainen verrattuna johtamisen pääsykoekirjan perusteella tehtyyn valintaan. Lienee vielä syytä mainita, että pääsykoepisteillä ei ole juuri mitään tekemistä ylioppilastutkinnon arvosanojen kanssa. Turkuun valittujen osalta korrelaatio yhteispistemäärän ja ylioppilastutkinnon pistemäärän välillä oli -0.35! Eli jos korkeakoulujen oppilasvalinnassa painotettaisiin pelkästään ylioppilastutkintoa, saataisiin nykytilanteeseen verrattuna aivan erilainen valittujen joukko.

Vaikka eri valintakokeet tuottaisivat saman tuloksen (valikoinnin), se ei tietenkään takaa valikoinnin oikeellisuutta. Toisaalta, jos tulokset eivät korreloi lainkaan keskenään, on selvää, että ainakin jokin valinnoista on väärin.

Esimerkkinne osoittavat mielestäni kiistatta, että pääsykokeisiin sisältyy pelottavan paljon satunnaisuutta. Lisää satunnaisuutta tulee matkalla maisterin tutkintoon ja edelleen kykyyn suorittaa tohtorin tutkinto. Kaikki jatko-opiskelijoiden kanssa työskentelevät tuntevat tapauksia, joissa maisteriopinnot suoritetaan hyvin arvosanoin ja tehdään vielä hyvä pro gradu -tutkielma, mutta jatko-opinnoista ei tule mitään. Siksi on väärin väittää, että nykyjärjestelmä olisi ylivoimainen resurssien käytön ohjaaja. Eri

asia on vielä se, että tulonjakonäkökulmasta järjestelmä on hyvin arveluttava. Kun lasketaan tulot yli elinkaaren, päädytään siihen, että parhaiten koulutetut ja hyvätuloisimmat maksattavat ilmaiset opintonsa ja subventionsa kouluja käymättömillä pienituloisilla. Siksi soisi pohdittavan koko korkeakoulujen valinta- ja rahoitusjärjestelmää aivan uudelta pohjalta. Vähintä mitä voidaan tässä yhteydessä tehdä, on selvittää valintakokeiden ennakoitukykyä opintomenestyksen suhteen. Toisaalta ei pitäisi olla mitenkään mahdotonta selvittää pääsykokeiden erottelevuutta tai hyvyttä ylipäättäen.

Kirjoittaja on taloustieteen professori Turun yliopistossa.

SUOMEN KIELEN SEURAN KOKOUSOHJELMA

17.10 klo 18.30 dosentti Jorma Luutonen:
Kaksi, yksi vai ei yhtään kieltä? Diskurssianalyttinen näkökulma mordvalaisten kielikeskusteluun.

21.11. klo 18.30 professori Tuomas Huomo:
Kieliopin piilevää voimadynamiikkaa.

Kokouspaikkana Fennicumin suomen kielen seminaarisali, Henrikinkatu 3, 1. krs, Turku.

EUROOPAN TALOUSKRIISIN OIKEUDELLISET ULOTTUVUUDET

15.10. klo 17 Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, sali 104. Suomen Lakimiesliiton ja Valtiotieteellisen yhdistyksen tilaisuudessa puhuvat tutkija Janne Salminen, tutkija Klaus Tuori ja asianajaja Manne Airaksinen. sekä erikoistutkija Anne Koski Tampereen yliopiston Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksiköstä. Ilmoittautuminen: p. 09 6120 3010, lea.purhonen@lakimiesyhdistys.fi

TIETEELLISTEN SEURAIN VALTUUSKUNTA

Vuosina 2013–2015 järjestettäviä kansainvälisiä konferensseja ja kotimaisia seminaareja varten avustukset ovat haettavissa 8.–31.10.2012.

Liikuntatieteellisille konferensseille vuosina 2013–2015 myönnettävät avustukset ovat haettavissa 8.–31.10.2012.

Konferensseja koskeva toinen haku on 16.2.–15.3.2013.

Kaikkien avustusten hakulomake ja hakuohjeet julkaistaan Tieteellisten seurain valtuuskunnan verkkosivuilla www.tsv.fi hakuajan alkaessa. Hakemukset otetaan vastaan vain sähköisessä muodossa.

Hakuaika päättyy ilmoitetun hakuajan viimeisenä päivänä klo 16.00.